

DEN NEOLOGIE A SLANGU KONANÝ 6. 9. 2024 V PRAZE

V pátek 6. 9. 2024 proběhla v prostorách Ústavu translologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Hybernské ulici 3 v Praze debata týkající se problematiky z oblasti české, francouzské a španělské neologie a sociolektologie. Zaznělo zde celkem sedm příspěvků různorodé povahy. Celou akci uvedla Michela Lišková a připomněla již 5. výročí tohoto setkání. Zmínila se o místech jeho konání, o stálých účastnících a poukázala rovněž na jejich rozrůstající se okruh.

První příspěvek představily Alena Němcová Polická z Ústavu románských jazyků a literatur Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Radka Mudrochová z Ústavu románských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy ve spolupráci s Anne-Caroline Fiévet z École des hautes études en sciences sociales v Paříži. Příspěvek pod názvem *Tvoje bitchiz a moje hoes(ky): identitární neologie na příkladě appropriatione vulgarismů* seznámil posluchače s problematikou vnímání vulgarity jazykových přejímek *bitch* a *hoe*, zejména na příkladu textů francouzských rapových písní. Autorky rovněž poukázaly na křížení zvolených metodologických přístupů, konkrétně dotazníků, korpusů a slovníků, které se při průzkumu jeví jako nevhodnější.

Tomáš Koblížek z Oddělení analytické filosofie na Filozofickém ústavu Akademie věd České republiky v Praze následně vystoupil s referátem *Slurs: Urážky a jazykové ponižování z hlediska analytické filosofie jazyka*. V něm představil zmíněné *slurs*, tedy urážlivé výrazy určité skupiny lidí (nejčastěji rasistického charakteru). Zdůraznil přitom z pohledu analytické filosofie jazyka fakt, že tyto urážky si udržují svou urážlivost i v citovaných výpovědích (např. *On o něm řekl, že je negr.*) a z pohledu tzv. expresivní autonomie zdůraznil, že mluvčí sice nezastává nenávistný postoj k určité skupině lidí, ale přesto při užití příslušného *slur* tento nenávistný postoj vyjadřuje. Posledním aspektem je skutečnost, že každý *slur* má i svou neutrální podobu, kterou tedy mluvčí může označit určitou skupinu lidí bez urážení.

Martin Kavka, zakladatel portálu *Čeština 2.0* a spoluautor publikace *Hacknutá čeština* (2018), představil třetí příspěvek s názvem *16 věcí, co jsem se naučil za 16 let Češtiny 2.0*. Shrnuje přitom 16 let působení projektu *Čeština 2.0* a vyjmenoval, co signifikantního se za tuto dobu odehrálo. Zmínil se například jak o náročnosti tvorby slovníku, zejména v souvislosti se sběrem dat, tak také o nových možnostech a příležitostech, které se v souvislosti s projektem *Čeština 2.0* objevily — např. vydání knihy, účast v televizních pořadech, na různorodých besedách apod. V neposlední řadě poukázal na neutuchající kreativitu při tvorbě neologismů.

Dopolední sekci uzavřeli svým referátem s názvem *Neomat vs. Čeština 2.0: kde-pak, ty úže, hnízdo máš...?* Michal Škrabal z Ústavu českého národního korpusu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Michaela Lišková z Oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR v Praze. První se slova ujal Michal Škrabal, který představil přírůstky v oblasti neologie, které se objevují v několika tématech, konkrétně to jsou například slangismy (pejskařů, hráčů počítačových her apod.), nadávky či slova odrážející aktuální dění. Zmínil se taktéž o novotvarech zaznamenaných v korpusech a o jejich vyhledávání. Následně slovo převzala Michaela Lišková, která promluvila o databázi *Neomat*, která čítala k září 2024 přes 362 tisíc hesel. Upřesnila rovněž, jak se tyto výrazy protínají s databází

Čeština 2.0. Dále představila analýzu materiálu *Neomat* z pohledu slovnědruhového i z pohledu strukturního. Zastavila se rovněž u původu současných neologismů: vedle běžné češtiny a angličtiny se okrajově uplatňuje například i francouzština nebo japonština. A v neposlední řadě nastínila tematické oblasti, do kterých nové výrazy spadají — např. gastronomie, film, hudba, kriminalita/podvody, marketing, móda/vzhled, politika, psychologie či sport.

Odpolední sekci zahájili svým příspěvkem *Kvantifikace sociolektismů v mluvě seriálových kriminalistů* Michal Místecký z Katedry českého jazyka Filozofické fakulty Ostravské univerzity a Jarmila Mádrová z Katedry českého jazyka a literatury s didaktikou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity ve spolupráci s Lucií Radkovou z Katedry českého jazyka Filozofické fakulty Ostravské univerzity. Jejich výzkum byl zaměřen na bohatost sociolektismů a jejich nasycenost ve vybraných dílech českého kriminálního seriálu *Stíny v mlze 2*, z čehož vyplynulo, že promluvy kriminalistů mezi sebou jsou sociolektologicky nasycenější a promluvy kriminalistů s veřejností jsou sociolektologicky bohatší.

Poté vystoupila Jana Králová z Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy s referátem *Non-neologizace v překladu (na materiálu češtiny a španělštiny)*. Překlad charakterizovala jako rozhodovací proces, kde zmínila kognitivní přístup v translatologii a jeho předchůdce Jiřího Levého a zároveň s tím delimitativní instrukci a selektivní instrukci. Představila překlad příznakového jazyka, kdy se používá náhrada dialektismem/sociolektem či neologizace včetně možných negativních výsledků.

Setkání zakončila svým příspěvkem Martina Kutková z Ústavu románských jazyků a literatur Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně na téma *Judeošpanělština „stokrát jinak“ aneb proč používat tento terminologický neologismus*. Soustředila se přitom na novotvar *judeošpanělština* v českých překladech, konkrétně v následujících textech: synagogální textilie z oblasti Balkánu, rozsáhlý soubor orální poezie, titulky izraelského filmu a fragmenty v knižních překladech. Autorka se zamýšlela i nad další terminologií — např. *Sefaradma*, *Sefardové*, *ladino* apod.

Nové trendy ve výzkumu neologie a sociolektologie bude možné probrat zase za rok — na 6. pracovním jednání, které proběhne už podruhé v prostorách Filozofické fakulty Ostravské univerzity.

Jarmila Mádrová | Katedra českého jazyka a literatury s didaktikou, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita | Fráni Šrámka 3, 709 00 Ostrava — Mariánské Hory
ORCID ID: 0000-0002-5449-7281
jarmila.madrova@osu.cz